

Filozofsko-teološki Institut Družbe Isusove

Ilija – *preživjeli* prorok

Prikaz biblijskog lika prema 1 Kr 17 – 2 Kr 2

Naziv kolegija: *Petoknjžje i Povijesne knjige*

Profesor: doc. dr. sc. Niko Bilić

Student: s. M. Antonela Pavičić (855)

Zagreb, siječanj 2023.

Uvodna napomena: Prva svrha ovoga pisanja nije bila pisanje, nego – govor. Naime sljedeći tekst poslužio je kao okvir ili podsjetnik pri izlaganju zadane teme. To objašnjava grubu strukturu teksta i pojednostavljeno prepričavanje – više nalik natuknicama – koje se nalazi u uglatim zagradama. Uvodni dijalog s auditorijem ispušta se; mnoge digresije i opisi također.

Najprije osnovni biografski podaci: Ilija, zvani Tišbijac, dolazi iz Tišbe Gileadske. Zemljom hodi godinama 9. st. pr. Kr. Više puta je *preživio*. I dan-danas se vodi kao *preživjeli*; naime, kao onaj koji nije umro – posljednji put je viđen kako u ognjenim kolima uzlazi na nebo.¹ Dakle...

Oslanjajući se na svetopisamske izvještaje, Iliju bi se moglo nasloviti i kao stražara Kraljevstva, sa sve četiri strane: I – Kerit, S – Sarfata, Z – Karmel, J – Horeb. U našem narodu poznat kao Ilija Gromovnik, kao onaj čija vožnja u ognjenim kolima po nebesima uzrokuje grmljavinu i sijevanje. Žitelji Hercegovine, tačnije Buškog jezera vele: „Svatom svecu se posti iz pobožnosti; samo Iliji od stra'a!“

Knjige o Kraljevima mogu se podijeliti na tri glavna dijela: 1. Salomonovo kraljevanje; 2. Razdoblje usporednog postojanja dvaju kraljevstava; 3. Posljednje razdoblje Judejskog kraljevstva. Ilija pripada razdoblju dvaju kraljevstava. I od Boga je pozvan obavljati prljavi posao; naime očistiti Izrael od kumira, lažnih bogova; pročistiti vjeru u Jednoga Boga. I za nj vrijedi ona *nomen est omen: Elijahu* = Moj Bog je Gospodin! Koliko je važno djelo proroka Ilije i njegova nasljednika Elizeja, može se vidjeti po tome što usred govora o djelima kraljeva u istoimenim knjigama, prekida govor o djelovanju dvojice, odnosno, trojice, pa i četvorice i više proroka (Ilija, Elizej, bezimeni, Mihej). Taj govor jest, doduše, vezan za djela, odnosno zlodjela kralja Ahaba i nasljednika, no naglasak na prorocima je očit – na Iliji i Elizeju.

Jeruzalemska Biblija sveti tekst strukturira na sljedeći način:² **1Kr:** 1. VELIKA SUŠA: Navještaj Božje kazne [najava suše], Na potoku Keritu [samoća, hrana od gavrana: kruh i meso, a voda iz potoka], U Sarfati – Čudo s kruhom i uljem [kad je Kerit presušio, poganka ga hrani], Uskrisenje udovičina sina, Susret Ilije i Obadije [Obadija i Ahab u potrazi za vodom i travom; dvorski upravitelj, sakrio 100 Jahvinih proroka; *Duh Jahvin će te odnijeti tko zna kamo* – Ilijino iznenadno premještanje nešto normalno za nj. Obadija se boji Ahaba.], Ilija i Ahab [međusobno optuživanje za kvarenje Izraela], Žrtva na Karmelu [*Dokle ćete hramati?*, 450 Baalovih proroka VS Ilija], Svršetak suše [momak se vraća 7 puta, malen oblačić – simbol Gospe, Blažene Djevice Marije]; 2. ILIJA NA HOREBU

---

¹ Usp. 2 Kr 2, 11

² Podjela na dvije knjige nije postojala u hebrejskoj Bibliji.

(Sinaju): Na putu prema Horebu [Izebela bijesni – ona jedna gora od 450 muškaraca u transu!; Ilija se uplaši, pobježe; prisjeo mu i život: *Gospode, svega mi je dosta!*; anđeo ga nije dugo nagovarao da jede i pije.], Susret s Bogom [*Revnovao sam gorljivo za Jahvu 2 puta; glas tihe šutnje*], Poziv Elizeju [Elizej kod jarmova; Ilija baca plašt]; 3. ARAMEJSKI RATOVI: Opsada Samarije, Izraelska pobjeda, Pobjeda kod Afeka, Prorok kara Ahaba;³ 4. NABOTOV VINOGRAD: Nabot neće da ustupi vinograd [*Bože sačuvaj da ti ustupim baštinu otaca...*], Ahab i Izebela [Ahab ozlovoljen, "prosvjeduje" glađu; Izebela namješta smrt Nabotu], Umorstvo Nabota [Nabot pod lažnim optužbama kamenovan; Ahab zauzeo vinograd], Ilija prijeti Božjom kaznom [prokletstvo Ahabu i Izebeli; *nitko se nije prodao kao Ahab!*], Ahabovo kajanje [Jahve se smilovao i dogovara smilovanje s Ilijom; prokletstvo kući njegovoj u vrijeme sina]; 5. NOVI RAT S ARAMEJCIMA: Ahab poduzima pohod protiv Ramot Gileada, Lažni proroci obećavaju uspjeh, Prorok Mihej proriče nesreću, Ahabova smrt kod Ramot Gileada;⁴ **2Kr:** „Poslije smrti Ahabove pobuni se Moab protiv Izraela.“⁵ Ahazja se ozlijedio i traži pomoć od Baal Zebuba – *Baal muha* (ismijavanje imena), pa saznaje za Iliju; nastupa Ilija *Gromovnik* – zaziva oganj na pedesetnike izaslanike, na sto dva čovjeka, u dva navrata; tek s trećim poslanstvom pohada Ahazju da mu javi da mu nema pomoći. Brat Joram postaje kralj.⁶ **ELIZEJEVO DOBA:** 1. **POČECI:** Uznesenje Ilijino. Njegov nasljednik Elizej [prelijetanje iz Gilgala u Betel, pa u Jerihon, pa do Jordana; Ilija udara smotanim plaštem, prelaze Jordan po suhu; oproštajni razgovor, posljednja želja Elizejeva – da primi udio duha Ilijina; Ilija poleti u kolima ognjenim; Elizej razdrije haljine, pa oponaša Iliju s mlaćenjem vode], Dva čuda Elizejeva [ozdravljenje vode solju – poznato: blagoslov vode u liturgiji; smrt 42 djece.]

Nakon prikaza doslovnog sadržaja tekstova (ili teksta?!) koji govore o Iliji proroku, valja pokušati razumjeti duhovnu poruku istih. Dopuštam si ovdje jednu digresiju. Naime, priča se da je papa, na zamolbu *Bosanaca* da Ilija bude zaštitnik, patron njihova kraja, kazao: „Barbarsko pleme traži barbarskog sveca! Dajmo im ga!“ No zar Sveto Pismo tako o njemu govori?! Ne bih rekla. Čini mi se da Iliju tako dobro opisuje ona slika stražara Kraljevstva, što sam je spomenula na početku. Toj slici lako se onda može pridružiti onaj naslov kojim se on sam deklarira: *Revnitelj za Gospoda nad vojskama*.

Pokušajmo poruku komprimirati u četiri crtice, prema četirima lokalitetima, odnosno stranama svijeta. Istok – Kerit: istok je početak, divan

³ Nema govora o Iliji.

⁴ Nema govora o Iliji.

⁵ 2Kr, 1, 1

⁶ Cijelo prvo poglavlje 2 Kr, 17 redaka, u Jeruzalemskoj Bibliji nije (pod)naslovljeno.

prizor izlaska sunca, Kerit je mjesto samoće – dobra priprava, skupljanje snage za djelovanje koje slijedi. Zato, najprije se sakrij na potoku Keritu! Sjever – Sarfata: sjever je dalek, hladan, Sarfata je pogansko mjesto, mjesto u kojem nema topline Božje Prisutnosti; udovica i sin su sami – nema oca. Zato je potreban Božji čovjek – da se po njemu očituje sam Bog koji daje, vraća i podržava život; Bog koji je Otac i koji rado prima i ono malo brašna vjere i ulja ljubavi koje umijesiš s nadom. Za duše se isplati napustiti tihi istok i romantični izlazak sunca. I poći u Sarfatu! I ondje ima netko tko spreman dočekuje Božji dolazak. Zapad – Karmel: zapad se tako lako opoganjuje, sunce na njem zalazi, svjetlo se prigušuje, topline nestaje; na Karmelu se odvija borba između svjetla i tame, točnije: između proroka Tame i proroka Svjetla. Što ako je Karmel slika tvoje nutrine? Pogledaj kome gradiš žrtvenik, koga zazivaš i kako. Bog se očituje i u apsurdnim situacijama – Ilija žrtvu natopio vodom, a ona ipak izgara! Jug – Horeb: jug, uvijek topao; Horeb – gora osvijetljena Božjom Prisutnošću. Čekati Boga, tražiti Ga kao ozebao sunce. On će se već javiti. Bit će jasan *glasom tihe šutnje*.

Literatura:

- Jeruzalemska Biblija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2011.
- Popović, A., *Povijesne knjige*, KS, Zagreb, 2015.
- PROROK ILIJA. Zbornik radova o sv. Iliji u povodu 10. obljetnice Samostana-duhovnog centra *Karmel sv. Ilije*: 2006. – 2016., Jure Zečević (ur.), Karmelska izdanja, Zagreb, 2016.